

Utbildningsdepartementet

2019-03-20

1 (6)

Dnr 7.5.2 - 2018:730

Redovisning av uppdrag Insatser mot sexuella trakasserier

Sammanfattning

Skolverket har genomfört ett antal insatser i enlighet med uppdraget. Några exempel är nya stödmaterial på Skolverkets webbplats och en ny webbkurs om sex- och samlevnadsundervisning för lärare i grundskolans senare år. Utöver detta har Skolverket även reviderat och vidareutvecklat befintliga insatser för att också de ska svara mot uppdragets syfte. Ytterligare stödinsatser är under framtagande och planeras vara klara under 2019.

Uppdraget och dess genomförande

Uppdraget

Skolverket fick i regleringsbrev för budgetår 2018 i uppdrag att genomföra insatser för att utveckla sex- och samlevnadsundervisningen och arbetet mot kränkande behandling i skolan i syfte att stärka det förebyggande arbetet mot sexuella trakasserier (U2018/02877/BS (delvis), U2018/02960/S)

Bakgrund

Uppdraget har sin bakgrund i #MeToo-upproppen #tystiklassen och #räckkuppen, där elever vittnade om sexuella trakasserier och övergrepp i skolan. Skolverket deltog i samband med #Metoo-upproppen bland annat i paneldebatter och vid konferenser som på olika sätt behandlade dessa frågor. Skolverket bidrog både i de sammanhangen och via media, genom att belysa skolans skyldigheter och uppdrag kopplat till diskriminering och kränkande behandling. En annan grund för uppdraget är resultaten från Skolinspektionens kvalitetsgranskning som visade på brister i sex- och samlevnadsundervisningen.¹

Skolverket har genom åren tilldelats flera uppdrag som angränsar till uppdraget om insatser mot sexuella trakasserier och kränkande behandling, exempelvis uppdrag om jämställdhet, diskriminering och kränkande behandling, hedersrelaterat våld

¹ Skolinspektionen (2018). *Sex- och samlevnadsundervisning*. Dnr: 400-2016:11445.

och förtryck samt främlingsfientlighet.² Skolverket har också, inom ramen för regeringsuppdraget att utveckla nationella skolutvecklingsprogram (U2015/03844/S), fått i uppdrag att ta fram arbetsformer och arbetssätt för arbetet med skolans värdegrund, till exempel avseende jämställdhet och normkritik.

Den 1 januari 2017 ändrades reglerna om aktiva åtgärder mot diskriminering i diskrimineringslagen (2008:567). Som en följd av detta upphörde Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:10) om arbetet mot diskriminering och kränkande behandling att gälla den 15 juni 2017.

Utgångspunkter för uppdragets genomförande

Regeringen beslutade om uppdraget i slutet av juni 2018. Det initiala arbetet för Skolverket bestod i att genomföra en beredning av uppdraget. Beredningen utmynnade i beslut om flera aktiviteter. Att utveckla kompetensutvecklingsinsatser i form av fullständiga webbutbildningar är något som tar längre tid än vad uppdraget medgav. En utgångspunkt för planeringen har därför varit att löpande publicera materialen vartefter de har blivit klara.

Skolverket har i tidigare redovisade uppdrag beskrivit vikten av ett brett arbete för att främja ett skolklimat präglat av samarbete och tillitsfulla relationer samt för att gemensamma normer och värden ska kunna etableras i verksamheten. Dessa perspektiv är ständigt aktuella inom skolan och ingår på olika sätt i majoriteten av Skolverkets insatser.

Skolverkets stöd är utarbetat för att nå alla målgrupper i skolans styrkedja och riktar sig till grundskolan, gymnasieskolan och motsvarande skolformer. Det finns variation i stödmaterialet, med både omfattningsrika stöd med fördjupande innehåll och stöd av mer övergripande och praktisk karaktär.

För att nå uppdragets syfte har Skolverket särskilt lagt vikt vid att tydliggöra skolans skyldigheter i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling. Vidare har myndigheten i uppdragets genomförande betonat att värdegrundsuppdraget är en del av kunskapsuppdraget. Skolverket har stävat efter att samordna insatser som ligger nära varandra för att ge överblick och helhet för målgruppen, bland annat genom att vid behov revidera befintliga material. Ett annat exempel har bestått av att implementera jämställdhetsformuleringarna för de obligatoriska skolformerna.

² Exempel på uppdrag som angränsar till uppdraget om Insatser mot sexuella trakasserier är uppdraget att genomföra jämställdhetsinsatser i skolan (U2006/9049/S), uppdrag mot diskriminering och annan kränkande behandling (U2007/1205/S), Uppdrag om skolans värdegrund (U2009/2848/S), Uppdrag om att främja jämställdhet i skolväsendet (U2011/4050/S), Uppdrag att genomföra insatser för att främja jämställdhet inom skolväsendet (U2011/7067/S, U2011/263/S), Förnyat uppdrag för att stärka skolans värdegrund och arbete mot diskriminering och kränkande behandling (U2011/567/S, U2011/2649/S), Uppdrag att vidta kunskapshöjande insatser i skolan om främlingsfientlighet och liknande former av intolerans (A2014/1587/DISK)

Aktiviteter

Inom ramen för detta uppdrag har Skolverket både tagit fram nytt stödmaterial och vidareutvecklat, kompletterat och reviderat befintliga stödmaterial. För tydlighetens skull beskrivs nedan genomförda, pågående och planerade insatser under rubriker som går att härleda till hur uppdraget är formulerat.

Insatser mot sexuella trakasserier

”Koll på arbetet mot sexuella trakasserier” är ett nytt stödmaterial som riktar sig till huvudmän, skolledare och personal i det obligatoriska skolväsendet, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Syftet med insatsen är att bredda och fördjupa förståelsen för hur man kan förebygga sexuella trakasserier och kränkningar, men också att förtydliga skolans skyldigheter enligt rådande lagstiftning. Stödmaterialiet omfattar en självskattningsdel, där skolans personal tillsammans i kollegiet identifierar utvecklingsområden och en del som består av stödmaterial. Stödmaterialiet är indelat i tre delar; ”teori och regelverk”, ”läget på vår skola” och ”i undervisningen”. I delen ”teori och regelverk” tydliggörs skolans ansvar att motverka sexuella trakasserier utifrån skollagen och diskrimineringslagen, samt skolans ansvar att skapa en trygg och säker arbetsmiljö utifrån arbetsmiljölagen.

Utveckla sex- och samlevnadsundervisningen

Skolverket har ett pågående arbete med att ta fram olika material och insatser för att stödja skolorna i att utveckla sex- och samlevnadsundervisningen.

- Webbutbildning
- Konferens
- Informationsbroschyr
- Webbstöd

Skolverket utarbetar en webbutbildning: ”Sex och samlevnadsundervisning i grundskolans senare år” med målgruppen lärare. Webbutbildningen delpubliceras på Skolverkets utbildningsplattform i mars 2019 och syftar till att ge en ökad förståelse för sex- och samlevnadsundervisningens utgångspunkter, som att exempelvis undervisningen kan bidra till att stärka elevernas självkänsla och handlingskompetens samt möjliggöra medvetna val som rör identitet, hälsa, relationer och sexualitet.

Webbutbildningen bygger bland annat på tidigare material från Skolverket och Skolinspektionens granskning av sex- och samlevnadsundervisningen från 2018³. Till grund för utbildningen ligger skolans styrdokument, men kursen består också av forskningsartiklar, diskussionsfrågor och filmer. Begrepp som jämställdhet, identitet, sexualitet, normer, genus, känslor och relationer är centrala i webbutbildningen. Under hösten 2019 kommer även webbkurser till lärare i gymnasiet och

³ Skolinspektionen (2018). *Sex- och samlevnadsundervisning*. Dnr: 400-2016:11445.

grundskolans tidigare år tas fram. Skolverket planerar att publicera dessa löpande i takt med att de blir klara.

Skolverket, Folkhälsomyndigheten och Skolinspektionen genomförde i samarbete med Göteborgsregionen en nationell heldagskonferens, ”Sex, unga och skolans roll 2018”. Konferensen innehöll föreläsningar som bland annat belyste kopplingen mellan hälsa och lärande på olika sätt. Målgrupp var skolpersonal och personal som i sitt uppdrag ska samverka med skolan. Konferensen besöktes av 345 deltagare och konferensutvärderingen visade att de flesta var nöjda eller mycket nöjda med innehållet.

I samverkan med RFSU reviderade Skolverket under 2018 materialet ”Den onaturliga naturen - ett kunskapsmaterial om sexualitet och kön för lärare i naturorienterande ämnen på grundskolan och gymnasiet”. Innehållet uppdaterades utifrån aktuell forskning. Materialet finns att hämta på Skolverkets och RFSU:s webbplatser.

Skolverket producerade under 2018 en informationsbroschyr, ”Sex- och samlevnadsundervisning - en introduktion”. Syftet med broschyren är att beskriva hur sex- och samlevnadsundervisningen, med utgångspunkt i begrepp som jämställdhet, sexualitet och identitet, kan bedrivas i skolan. Broschyren har spridits vid myndighetssamverkan och på Skolverkets webbplats.

Skolverket kommer under hösten att publicera flera webbstöd om sex- och samlevnadsundervisningen. Dessa stöd riktar sig till lärare som undervisar nyanlända elever, elevhälsans personal samt till rektorer. Stödet som riktar sig till lärare till nyanlända elever består av texter och filmer som beskriver viktiga utgångspunkter i undervisningen. De stöd som utarbetas för elevhälsans personal och till rektorer beskriver bland annat hur elevhälsans kompetens kan tillvaratas, hur sex- och samlevnadsundervisningen kan organiseras på ett skolövergripande plan, samt hur arbetet kan ledas och utvecklas.

Utveckla arbetet mot kränkande behandling

Stödmaterialet ”Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda – hur skolan kan arbeta mot trakasserier och kränkningar” från 2014, revideras till följd av förändrad lagstiftning. Stödmaterialet beskriver det främjande, förebyggande och åtgärdande arbetet mot kränkande behandling och diskriminering samt hur det kan förstås som del i ett brett värdegrundsarbete. Syftet är att ge stöd till skolorna för att förbättra, förenkla och effektivisera skolors och huvudmäns värdegrundsarbete och särskilt arbetet mot kränkande behandling och diskriminering. De delar som berör sexuella trakasserier, rasism och kränkningar på nätet har uppdaterats och förstärkts. Skolverket planerar att publicera materialet under våren 2019.

Skolverket har reviderat och vidareutvecklat kompetensutvecklingsmodulen ”Främja likabehandling” i syfte att öka kunskapen och medvetenheten om normer och normkritik. Innehållet har också tydliggjort hur normer som bygger på

öppenhet och inkludering kan bidra till att motverka sexuella trakasserier. Materialet har även reviderats i enlighet med de nya läroplansskrivningarna från år 2018 och utgör därmed även en del av implementeringen av de nya läroplansskrivningarna om jämställdhet.

Till Skolverkets webbplats utarbetas en ny sida som på ett samlat sätt ska beskriva skolans demokratiuppdrag och värdegrundsarbete samt hur dess olika delar hänger ihop. Kränkande behandling och diskriminering är några av de områden som planeras att finnas med på denna webbplats.

Övriga insatser

I samband med revideringen av stödmaterialet ”Hedersrelaterat våld och förtryck - skolans ansvar och möjligheter” har Skolverket under 2018 bland annat förstärkt sex- och samlevnadsundervisningens roll samt implementerat de nya läroplansformuleringarna om jämställdhet och sexuella trakasserier.

Skolverket har under 2018, inom ramen för ett annat uppdrag, utvecklat ett nytt, webbaserat stödmaterial: ”Koll på trygghet och studiero” som främst riktar sig till lärare och rektorer i grundskolan och motsvarande skolformer. Syftet med stödmaterialiet är att bredda och fördjupa skolpersonalens förståelse för att ett tryggt skolklimat främjar studiero. I materialet hanteras även frågor om sexuella trakasserier och kränkande behandling.

Kommunikationsinsatser

Skolverket har tagit fram en kommunikationsinsats med temat ”Från och med du”. Temat anspelar på att alla som arbetar i skolan gör skillnad i sitt dagliga arbete och att de har en viktig roll att både upptäcka och motverka sexuella trakasserier och kränkande behandling. Syftet med temat ”Från och med du” är att beröra och väcka känslor, men också att stärka professionen i det arbete de gör.

Kommunikationsinsatser med rektor som målgrupp

Genom temat ”Från och med du” har Skolverket hittills riktat information till rektorer och huvudmän om vilket stöd Skolverket erbjuder kopplat till sexuella trakasserier och kränkande behandling. Syftet med kommunikationsinsatserna har varit att väcka intresse och engagemang för frågorna. Fokus för genomförda kommunikationsinsatser var stödmaterialet ”Koll på arbetet mot sexuella trakasserier”, ”Främja likabehandling” samt ett förtydligande av regelverket kring sexuella trakasserier och kränkande behandling. Insatserna bestod bland annat av nya webbsidor, ett riktat mejlutskick till rektorer och huvudmän och digital annonsering.

Kommunikationsinsatser med lärare som målgrupp

Kommunikationsinsatser med lärare som målgrupp har påbörjats, även dessa med syfte att väcka intresse och engagemang för att arbeta med frågorna. Skolverket vill också stärka lärare i den viktiga roll de har, och att de gör skillnad för eleverna. Syftet är också att skapa kännedom om och väcka intresse för att genomföra Skolverkets webbkurs för lärare om sex och samlevnad i grundskolans senare år. Insatserna består av en film och annonsering i sociala medier.

Fortsatta kommunikationsinsatser

Fortsatta kommunikationsinsatser med lärare som målgrupp genomförs när de två webbkurserna om sex- och samlevnadsundervisningen riktade till lärare i gymnasiet och grundskolans tidigare år lanseras under hösten. Skolverket planerar också kompletterande insatser med huvudmän och rektorer som målgrupp senare i höst.

”Från och med du” fortsätter att vara inramningen för insatserna.

Slutkommentar

Sedan uppdraget beslutades av regeringen i juni 2018 har Skolverket arbetat intensivt för att utveckla stöd till målgrupperna. Flera insatser är fortfarande under utveckling och planeras att publiceras löpande under 2019. Webbstödet ”Koll på arbetet mot sexuella trakasserier” är färdigt och finns tillgängligt på webbplatsen samt delar av webbutbildningen ”Sex- och samlevnadsundervisning i grundskolans senare år”.

Myndigheten gav år 2014 ut stödmaterialiet ”Sex- och samlevnadsundervisning i särskolan”. Skolverket ser över hur detta material kan revideras och anpassas för att bäst möta målgruppens behov.

Det är för tidigt att utvärdera de nya insatser som Skolverket utvecklat inom ramen för uppdraget. Den återkoppling som lämnats till Skolverket, av bland annat andra myndigheter och organisationer, har dock varit positiv. Skolverket kommer att följa upp stödinsatserna löpande under året. De stödmaterial som sedan tidigare finns på Skolverkets webbplats om sex- och samlevnadsundervisning och om kränkande behandling är välbesökta av målgrupperna. Detta kan Skolverket se genom statistik som hämtats från webbplatsen och från Skolverkets publikationsdatabas. De nya webbutbildningarna om sex- och samlevnadsundervisningen har Skolverket valt att publicera på myndighetens utbildningsplattform. Utbildningsplattformen erbjuder Skolverket goda möjligheter att följa upp statistik om exempelvis genomströmningen i utbildningen, antal användare samt hur deltagarna upplevt utbildningen. Analysen av denna statistik kommer att vara viktig för det fortsatta utvecklingsarbetet av webbutbildningarna.

Skolverket har också i uppdrag att analysera om och vid behov föreslå hur undervisningen i kunskapsområdet sex och samlevnad i det obligatoriska skolväsendet, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen bättre kan stödjas genom förtydliganden i läroplanerna för skolformerna. Med anledning av detta kan stödmaterialen behöva bearbetas ytterligare.